

119 L'enseignement

Vooraf

Mondriaan heeft meer dan honderd losse notities achtergelaten. De langere notities zijn in dit corpus als zelfstandige titel gepresenteerd¹.

De tekst *L'enseignement* beslaat drie schrijfblokbladen.

Bron

In Mondriaans nalatenschap² bevindt zich een manuscript met de titel *L'enseignement*. Het manuscript bestaat uit drie schrijfblokbladen³, die rechtsboven zijn genummerd 1 t/m 3. Pagina 1 en 3 zijn aan één zijde beschreven, maar pagina 2 heeft nog een Engelse notitie op de achterzijde, die geen verband lijkt te houden met de Franse tekst op de voorzijde. Deze notitie is in dit corpus elders ondergebracht⁴.

De bladen zijn. Mondriaan heeft de tekst met potlood geschreven en op enkele plaatsen gecorrigeerd. Harry Holtzman⁵ heeft de pagina's 1 en 2 samen gecodeerd als 'A1' en pagina 3 als 'A1a'. Waarop deze codering is gebaseerd, is niet achterhaald. In dit corpus krijgt dit manuscript de codering 'A1+A1a'.

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst is manuscript 'A1+A1a'.

Titel

Manuscript 'A1+A1a' heeft van Mondriaan de titel *L'enseignement* gekregen. Dit is ook de titel van de gepresenteerde tekst.

Datering en ondertekening

Mondriaan heeft manuscript 'A1+A1a' niet ondertekend en niet gedateerd. Ook in Mondriaans correspondentie is de datering van dit manuscript niet achterhaald. De gewoonte van Mondriaan om in de taal te schrijven van het land waar hij verbleef, zou kunnen betekenen dat *L'enseignement* vóór september 1938 is geschreven⁶.

Ontstaan en publicatie

In de brieven van Mondriaan zijn geen opmerkingen gevonden over *L'enseignement*.

Omdat *L'enseignement* ook over 'onderwijs' gaat, is het mogelijk dat de tekst is ontstaan ter voorbereiding of naar aanleiding van de teksten 068 [*Een opzet voor een basiscursus over 't wezen der plastique*], 070 [*The Necessety of a New teaching in Art, Architecture, and Industrie*] en 071 [*Viewed plastically*]. Maar dit is speculatief, want de inhoud van *L'enseignement* vertoont geen tekstuele overeenkomst met de genoemde teksten. Bovendien heeft Mondriaan *The Necessety* [...] en *Viewed plastically* in het Engels geschreven, en [*Een opzet* [...]] in het Nederlands. Overigens maakt een notitie in het Frans op één van de achterzijden van [*Een opzet voor een basiscursus over 't wezen der plastique*] ⁷.

L'enseignement is alleen in een Engelse vertaling gepubliceerd in *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian* ⁸. De originele Franse tekst van Mondriaan is nog niet eerder gepubliceerd.

Slutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *L'enseignement* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-

¹ Digital Appendix: Supplements 128 – Overview of all notes in Box 5.

² Holtzman Deposit: Box 5 Folder 15.

³ Afmeting: 26,7 x 21,0 cm (10½ x 8¼ inch).

⁴ 119a [*Note in manuscript 'A1+A1a'*].

⁵ Harry Holtzman (1912-1987), Amerikaans kunstenaar, Mondriaans erfgenaam.

⁶ Mondriaan vertrekt in september 1938 van Parijs naar Londen.

⁷ 068a [*Note in manuscript '042'*].

⁸ H. Holtzman and M.S. James (eds.). *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 391-392.

woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'⁹. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstraction*, *enseignement*, *équilibre*, *lois esthétiques*, *plastique pure*.

⁹ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.